

1.9.2004

SÄRSKILD GRANSKNING AV KONKURSGÄLDENÄRENS VERKSAMHET

1 GRANSKNINGENS MÅLSÄTTNINGAR

Avsikten med en särskild granskning av en konkursgäldenär är klarlägga gäldenärens verksamhet före konkursen i syfte att säkerställa borgenärernas intressen. Granskningen visar om gäldenären eller en representant för gäldenären har gjort sig skyldig till ett olämpligt förfarande mot borgenärerna samt om det är möjligt att få egendom tillbaka till boet eller att annars få tillgångar till boet. Utgående från granskningsberättelsen skall boförvaltaren och borgenärerna försöka bedöma om återvinning är möjlig, om gäldenärsbrott eller bokföringsbrott eventuellt har begåtts samt om bestämmelserna om utdelning och likvidation i lagen om aktiebolag har iakttagits. En särskild granskning tjänar alltså delvis samma syfte som den gäldenärsutredning som boförvaltaren gör. Eftersom den särskilda granskningen infaller senare i tiden, fördjupar den kunskapen om gäldenärens verksamhet.

Avsikten med den särskilda granskningen är att ge information i första hand för boförvaltarens och borgenärernas beslut. Konkursförvaltningen beslutar vilka omständigheter som skall redas ut närmare eller vilka åtgärder som iakttagelserna från granskningen och de slutsatser som kan dras av dessa ger anledning till.

2 BESTÄMMELSERNA OM SÄRSKILD GRANSKNING

Det finns ingen särskild lagstiftning om vad en särskild granskning av konkursgäldenärens verksamhet innefattar, men det finns praxis om detta. I tillsynen över revisorerna finns avgöranden om vad som betraktas som god revisionsred vid särskild granskning (t.ex. bokföringsnämndens avgörande 18/1998). Att utföra en särskild granskning är för en revisor sådan annan verksamhet som avses i revisionslagen. På detta arbete tillämpas bl.a. revisionslagens bestämmelser om god revisionsred samt revisors tystnadsplikt.

3 KRAV SOM GRANSKAREN SKALL UPPFYLLA

Den som utför granskningen skall på ett sätt som motsvarar uppdragets art och omfattning vara tillräckligt förtrogen med bl.a. lagen om aktiebolag och annan lagstiftning om sammanslutningar, konkurs-, återvinnings- och skadeståndsrätt samt straffrätt, åtminstone till den del som det är frågan om ekonomiska brott. Delegationen rekommenderar

att i granskningen i allmänhet anlitas auktoriserade CGR- eller GRM-revisorer och CGR- eller GRM-revisionsbyråer.

Innan boförvaltaren ger ett granskningsuppdrag, skall han eller hon förvissa sig om att revisorn och den revisionssammanslutning som denne företräder är ojävig och oberoende av gäldenären och gäldenärens närstående samt borgenärerna. Ett sedvanligt revisionsförhållande till en sammanslutning som är borgenär i konkursboet medför inte jäv. Den revisor som gäldenären har anlitat under den tid som rörelsen bedrevs kan inte utses till särskild granskare.

Om det under granskningens gång yppa sig omständigheter som kan äventyra granskarens opartiskhet och oberoende, skall granskaren ta kontakt med boförvaltaren för en ny utvärdering av sin ställning.

4

BEDÖMNINGEN AV GRANSKNINGSBEHOVET

Boförvaltaren skall se till att gäldenärens verksamhet före konkursen utreds i tillräcklig omfattning. Ibland räcker det att boförvaltaren själv gör en utredning. Huvudregeln är dock att det i större konkursbon är skäl att låta utföra en särskild granskning. I mindre konkursbon är en särskild granskning nödvändig om boförvaltaren inte med skäligt arbete själv kan utreda de detaljer som han eller hon finner tvivelaktiga.

Särskild granskning behöver inte göras när en sådan är uppenbart överflödigt eller inte är ändamålsenlig t.ex. därför att bokföring saknas. Vid bedömningen av om en granskning skall utföras kan även en redan utförd eller anhängig skattegranskning beaktas.

Granskningen behöver inte heller göras om boet inte har medel att låta utföra den. Om det i ett medellöst bo finns orsak att misstänka brott eller en återvinnings-, skadestånds- eller annan ansvarsgrund av vikt, skall boförvaltaren underrätta borgenärerna eller konkursombudsmannen, som kan vidta behövliga åtgärder. Anmälan till konkursombudsmannens byrå skall göras så snabbt som möjligt efter att grunden har yppat sig, t.ex. vid den gäldenärsutredning om vilken bestäms i 9 kap. 2 § i konkurslagen eller senast när boförvaltaren gör framställning om att konkursen skall förfalla.

Den särskilda granskningen kan förutsätta att gäldenärens bokföring slutförs. Bestämmelsen om att gäldenärens bokföring skall slutföras finns i 9 kap. 3 § i konkurslagen. Skyldigheten att slutföra gäldenärens bokföring behandlas också i delegationens rekommendation nr 10.

5

BESLUT OM SÄRSKILD GRANSKNING

Borgenärerna kan besluta om särskild granskning av gäldenärens räkenskaper och verksamhet, om gäldenärens bokföring eller andra omständigheter ger anledning till detta (9 kap. 4 § i konkurslagen).

Det är skäl att vid det första borgenärssammanträdet behandla frågan om en särskild granskning skall utföras. Borgenärerna kan besluta att låta utföra granskningen med konkursboets medel. När beslut att utföra granskningen fattas, kan borgenärssammanträdet också bestämma vem som skall utföra den. Av särskilt skäl, som t.ex. tidsbrist, kan boförvaltaren efter att ha hört de största borgenärerna låta utföra en särskild granskning även utan något beslut av ett borgenärssammanträde. Om konkursboet inte låter utföra en särskild granskning, kan en enskild borgenär på egen bekostnad låta utföra en sådan. I så fall skall boförvaltaren se till att granskningen kan utföras på tillbörligt sätt.

Konkursombudsmannen kan alltid låta utföra en särskild granskning av ett konkursbo. Detta görs i allmänhet i konkursbon där konkursen förfaller eller hotar att förfalla. Med hjälp av uppgifterna från den särskilda granskningen är det lättare att bedöma förutsättningarna att fortsätta konkursen och borgenärerna kan bedöma om de är villiga att ta ansvaret för konkurskostnaderna.

En särskild granskning kan utföras även när en konkurs fortsätter som offentlig utredning.

6

GRANSKNINGSUPPDRAGET

Det är skäl att ge granskningsuppdraget i skriftlig form. I samband därmed behövs avtal om bl.a. faktureringsgrunderna för arbetet, tidtabellen, granskningens omfattning, hur gäldenären skall höras och till vem granskaren skall överlämna sin berättelse. Faktureringsgrunden kan vara fakturering per timme eller ett på förhand överenskommet totalpris.

Uppdraget kan gälla t.ex. bara vissa återvinningsgrunder eller vara mera omfattande. I det senare fallet granskas alla de omständigheter som vanligtvis utreds vid en särskild granskning. I samband med granskningen är det ändamålsenligast att komma överens om den tid i gäldenärens verksamhet som skall granskas. För att ta reda på om återvinningsgrunder existerar är det i allmänhet tillräckligt att granska affärshändelserna för de två år som föregår fristdagen. När det är frågan om överlåtelse av affärsrörelsen, rättshandlingar mellan närstående personer eller utredning av brott måste ofta en längre tid bakåt granskas. I så fall granskas i första hand gäldenärens administrativa handlingar, bokslut och balansspecifikationer.

Det material som konkursboet överlämnar till granskaren är ofta bristfälligt. Boförvaltaren skall uppmana granskaren att självmant komplettera det material som skall granskas genom att göra förfrågningar, om detta behövs för utredningen av någon omständighet. I samband med att boförvaltaren ger granskaren uppdraget, kan han eller hon ge granskaren en fullmakt som ger denne möjlighet att komplettera granskningsmaterialet med bl.a. beskattningsuppgifter.

7

EN SÄRSKILD GRANSKNINGS OFFENTLIGHET

Boförvaltaren, borgenärerna och gäldenären har rätt att få tillgång till berättelsen från den särskilda granskningen. Om berättelsen innehåller omständigheter med stöd av vilka det i fortsättningen är möjligt att framställa anspråk mot gäldenären, borgenären eller någon utomstående, kan boförvaltaren skjuta upp tidpunkten när berättelsen eller en del av den lämnas ut, om detta är nödvändigt av vägande skäl som gäller utredningen av boet eller förberedelserna för en rättegång eller annars är nödvändigt för tryggnad av boets rättigheter.

Tidpunkten när berättelsen från granskningen eller en del av den lämnas ut till gäldenären eller en borgenär kan skjutas upp t.ex. när det finns uppenbar risk för att dessa börjar försöka sin egendom med anledning av omständigheter som framgår av berättelsen.

Boförvaltaren kan inte utan särskild grund lämna ut berättelsen eller uppgifter ur den till en utomstående person. Vissa myndigheter har lagstadgad rätt att få berättelsen. Boförvaltaren kan också besluta lämna ut berättelsen eller en del av den till någon annan, t.ex. boförvaltaren i ett systerbolag eller ett bolag inom samma koncern, om det finns motiverad anledning att göra detta. Härvid gäller det att se till att gäldenärens eller tredje mans företagshemligheter eller en privatpersons känsliga uppgifter hålls hemliga, om det inte finns grund att yppa dem.

En boförvaltare, en borgenär eller en medlem av borgenärsdelegationen eller den som är anställd hos dem eller ett biträde eller en sakkunnig som anlitas av dem får inte för en utomstående röja eller för enskild vinning utnyttja vad han eller hon i samband med förfarandet har fått veta om gäldenärens ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller andra personliga omständigheter eller gäldenärens eller konkursboets affärs- eller yrkeshemligheter, om inte den i vars intresse tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till att uppgifterna röjs eller något annat föreskrivs i lag. Tystnadsplikten hindrar inte konkursförvaltningen att använda sig av uppgifterna till den del detta är nödvändigt för förvaltningen och utredningen av boet eller för realisering av egendomen (14 kap. 13 § 1 mom. i konkurslagen).

8

RAPPORTERINGEN FRÅN EN SÄRSKILD GRANSKNING

Innehållet i en berättelse från en särskild granskning bestäms utgående från uppdraget. I sin rapportering skall granskaren försöka använda neutrala formuleringar samt undvika absoluta ställningstaganden om sådant som är osäkert eller föremål för tvist. Granskaren skall grunda sina slutsatser enbart på sådana observationer som kan verifieras.

Granskaren skall dock inte nöja sig med att bara räkna upp fakta. Han eller hon skall lägga fram sin egen, på bästa förmåga baserade slutsats och ett sammandrag i saken. Är det t.ex. till följd av bristfälliga eller motstridiga uppgifter omöjligt att dra några slutsatser, skall även detta motiveras. Rapporteringssättet skall väljas med målet att ge läsaren en så klar bild som möjligt av granskarens iakttagelser och de slutsatser som han eller hon har dragit utgående från dessa.

Över en berättelse från en särskild granskning och andra utredningar och handlingar av samma art skall med tanke på gäldenärens rättsskydd och för undvikande av missförstånd i allmänhet begäras ett ställningstagande av gäldenären innan den slutgiltiga handlingen sätts upp, eller också skall gäldenären få ge ett genmäle till den slutgiltiga handlingen. Genom att höra gäldenären är det möjligt att få tilläggsutredning om sådant som är oklart samt rätta eventuella missförstånd samt fel i berättelsen. Av de orsaker som nämns ovan i stycke 7 kan dessa åtgärder för att höra gäldenären eller begära ett ställningstagande av gäldenären dock skjutas upp.

När granskaren sänder den preliminära berättelsen, skall han eller hon begära boförvaltarens samtycke till att höra gäldenären. Ofta är det ändamålsenligt att boförvaltaren i samband med att ett utkast till granskningsberättelse sänds till gäldenären skriftligen ställer frågor om de avsnitt i berättelsen som boet önskar att gäldenären särskilt skall ta ställning till i sitt genmäle.

Helsingfors den 1 september 2004

Matti Nenonen
ordförande

Riitta Hämläinen
sekreterare

BILAGOR

- | | |
|---|---|
| 1 | Avtal om utförande av särskild granskning |
| 2 | Fullmaktsmall |
| 3 | Granskningsberättelsens disposition |